

סיד על שתיים עשרה אבנים
 הרב מואיז נבון

דברים פרק כז

(א) ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום: (ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך והקמת לך **אבנים גדולות ושדת אתם בשיד**: (ג) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יקוק אלהי אבותיך לך: (ד) והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל **ושדת אתם בשיד**: (ה) ובנית שם **מזבח ליקוק אלהיך** מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל: (ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח יקוק אלהיך והעלית עליו **עולות** ליקוק אלהיך: (ז) **וזבחת שלמים** ואכלת שם ושמת לפני יקוק אלהיך: (ח) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת **פאר היטב**: ס ... <ברכות בהר גריזים / קללות בהר עיבל>

יהושע פרק א - לקיחת אחריאות ע"י יהושע

יהושע פרק ב - שליחת המרגלים

יהושע פרק ג - חציית הירדן

יהושע פרק ד, א-כד - (א) ויהי כאשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן פ **ויאמר יקוק** אל יהושע לאמר: (ב) **קחו לכם מן העם שנים עשר אנשים איש אחד אחד משבט**: (ג) וצוו אותם לאמר שאו לכם מזה מתוך הירדן **ממצב רגלי הכהנים** הכין שתיים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה: ס (ד) ויקרא יהושע אל שנים העשר איש אשר הכין מבני ישראל איש אחד אחד משבט: (ה) ויאמר להם יהושע עברו לפני ארון יקוק אלהיכם אל תוך הירדן והרימו לכם איש אבן אחת על שכמו **למספר שבטי בני ישראל**: (ו) למען תהיה זאת אות בקרבכם **כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם**: (ז) ואמרתם להם אשר נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית יקוק בעברו בירדן נכרתו מי הירדן והיו האבנים האלה לזכרון לבני ישראל עד עולם: (ח) ויעשו כן בני ישראל כאשר צוה יהושע וישאו שתי עשרה אבנים מתוך הירדן כאשר דבר יקוק אל יהושע למספר שבטי בני ישראל ויעברום עמם אל המלון וינחום שם: (ט) ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים נשאי ארון הברית ויהיו שם עד היום הזה: **[רש"י ושתיים עשרה אבנים - אחרות הקים יהושע בתוך הירדן: מלבי"ם ושתיים עשרה אבנים. אחר ששמטו האבנים מתחת רגלי הכהנים הקים אחרים תחתם וגם הם נשארו לזכרון במקום שהיה בו הנס:]** (י) והכהנים נשאי הארון עמדים בתוך הירדן עד תם כל הדבר אשר צוה יקוק את יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע וימהרו העם ויעברו: ... (כ) **ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל**: (כא) **ויאמר אל בני ישראל לאמר אשר ישאלון בניכם מחר את אבותם לאמר מה האבנים האלה**: (כב) והודעתם את בניכם לאמר בפשטה עבר ישראל את הירדן הזה: (כג) אשר הוביש יקוק אלהיכם את מי הירדן מפניכם עד עברכם כאשר עשה יקוק אלהיכם לים סוף אשר הוביש מפנינו עד עברנו: (כד) למען דעת כל עמי הארץ את יד יקוק כי חזקה היא למען יראתם את יקוק אלהיכם כל הימים: ס

יהושע פרק ה - ברית מילה וקרנן פסח

יהושע פרק ו - יריחו

יהושע פרק ז - העי

יהושע פרק ח - ... (ל) **אז יבנה יהושע מזבח ליקוק אלהי ישראל בהר עיבל**: (לא) כאשר צוה משה עבד יקוק את בני ישראל כפתוב בספר תורת משה **מזבח אבנים שלמות** אשר לא תניף עליהן ברזל ויעלו עליו עלות ליקוק ויזבחו שלמים: (לב) **ויכתב שם על האבנים את משנה תורת משה** אשר כתב לפני בני ישראל: (לג) וכל ישראל וזקניו ושפטיו ושפטיים עמדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים הלויים נשאי ארון ברית יקוק כגר פאזרח חציו אל מול הר גריזים והחציו אל מול הר עיבל כאשר צוה משה עבד יקוק לברך את העם ישראל בראשונה: (לד) **ואחרי כן קרא את כל דברי התורה הברכה והקללה** ככל הכתוב בספר התורה: (לה) לא היה דבר מכל אשר צוה משה אשר לא קרא יהושע נגד כל קהל ישראל והנשים והטף והגר ההלך בקרבם: פ

• חציית הירדן (באדם) -> גלגל (12 אבנים) -> יריחו -> העי -> עיבל (מזבח) -> גלגל

~ אין מוקדם ומאוחר ~

רד"ק יהושע פרק ח פסוק ל

אז יבנה - אז כשעברו ישראל את הירדן ואין מוקדם ומאוחר בתורה כי כן כתיב בספ' תורת משה והיה ביום אשר תעברו את הירדן וגו' והקמות לך אבנים גדולות ושדת אותם בשיד ובנית שם מזבח ...

רש"י יהושע פרק ח

(ל) אז יבנה וגו' - פרשה זו כתובה מוקדם ומאוחר שמיום שעברו את הירדן עשה כן :

(לב) ויכתב שם על האבנים - הן הנה האבנים האמורים למעלה לאחר מעשה זה קפלו הסיד מעליהם והביאו הגלגל : [רש"י סוטה לה:ב כיצד כתבו - על המזבח בהר עיבל.]

רש"י מסכת סוטה דף לה עמוד ב

בגלגל - לאחר שבנו מהן המזבח בהר עיבל קיפלום והביאום לגלגל וקבעום שם.

משנה מסכת סוטה פרק ז משנה ה

ברכות וקללות כיצד כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל ... ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל והכהנים והלויים והארוך עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפין את הארון והלויים את הכהנים וכל ישראל מכאן ומכאן שנאמר (יהושע ח') וכל ישראל וזקניו ושוטריו ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון וגו' הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה ואלו עונין אמן הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה (דברים כ"ז) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ואלו עונין אמן עד שגומרין ברכות וקללות ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר (שם) "באר היטב", ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומן :

ר' עובדיה מברטנורא מסכת סוטה פרק ז משנה ה

בשבעים לשון - בכתב של שבעים אומות, וכל הרוצה ללמוד יבא וילמוד. שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר לא היה לנו מהיכן ללמוד : את האבנים - סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים : ולנו במקומן - בבית מלונם בגלגל, ושם הקימו את האבנים :

רש"י הירש דברים פרשת כי תבוא פרק כז פסוק ב

... רק הודות לתורה תינתן לכם הארץ, רק למען התורה, קיומה ושמירתה תזכו לרשת את הארץ. דבר זה ייאמר מיד עם עוברכם את נהר הגבול. ואכן כך כתוב בספר יהושע ד, ב - ח ונתבאר במסכת סוטה לב ע"א ; לה ע"א : האבנים הוצאו מתוך הירדן, ממקום "מצב רגלי הכהנים" הנושאים את ארון ברית התורה, והן הורמו משם כאשר נסוג הירדן מפני הארון הזה ; ואחרי שנבנה מהן המזבח בהר עיבל ונכתבה עליהן התורה, הן הוקמו בגלגל לזכרון עולם, שהרי שם היתה החנייה הראשונה של ישראל על אדמת המולדת. ...

תפארת ישראל - יכין מסכת סוטה פרק ז משנה ה

כא) "ונטלו את האבנים" נ"ל לא דר"ל שסתרו האבנים אחר הכתיבה, דאם כן קשה קושיית הש"ס הכא [דף ל"ה ב'] דאם כן האיך אפשר שיעתיקו משם האומות בזמן קצר כזה, והרי עיקר הכתיבה היה כדי שיעתיקו משם האומות, גם כל הנסים שבאותו כתב לרמב"ן הנ"ל וכי בכדי היו?! אלא דר"ל אחר שבנו המזבח מאותן אבנים והקריבו עליו, סתרו המזבח והביאו אבניו למלונם בגלגל, ושם הקימום וכתבו עליהן :

- חציית הירדן (באדם) - עיבל (מזבח) - יריחו - העי - גלגל (12 אבנים)

~ הסיד ~

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לה עמוד ב

ת"ר : כיצד כתבו ישראל את התורה? רבי יהודה אומר : על גבי אבנים כתובה, שנאמר : +דברים כז+ וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו', ואחר כך סדו אותן בסיד ; אמר לו רבי שמעון : לדבריך, היאך למדו אומות של אותנו הזמן תורה? אמר לו : בינה יתירה נתן בהם הקדוש ברוך הוא, ושיגרו נוטירין שלהן וקילפו את הסיד והשיאוהו, ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן ללמד ולא למדו ; ר' שמעון אומר : על גבי סיד כתובה, וכתבו להן למטה : +דברים כז+ למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו', הא למדת, שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן.

~ כל התורה הזאת ~

ת"ת - עשרת הדברות

הכבת והקבלה - שמע

מאירי - גוף המצות

רס"ג, אבן עזרה - תרי"ג מצוות

רלב"ג - ברכות וקללות שנאמרו בעיבל/גריזים או כל התורה

רמב"ן - מבראשית עד לעיני כל ישראל

(1) הירדן:

יהושע פרק ד –

... (כא) ויאמר אל בני ישראל לאמר אשר ישאלון בניכם מחר את אבותם לאמר מה האבנים האלה: (כב) והודעתם את בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את הירדן הזה: (כג) אשר הוביש יקוק אלהיכם את מי הירדן מפניכם עד עברכם כאשר עשה יקוק אלהיכם לים סוף אשר הוביש מפנינו עד עברנו: (כד) למען דעת כל עמי הארץ את יד יקוק כי חזקה היא למען יראתם את יקוק אלהיכם כל הימים: ס

(2) הר עיבל:

דברים פרק כז

... (ה) ובגית שם מזבח ליקוק אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל: (ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח יקוק אלהיך והעלית עליו עולת יקוק אלהיך: (ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמת לפני יקוק אלהיך:

יהושע פרק ח

(ל) אז יבנה יהושע מזבח ליקוק אלהי ישראל בהר עיבל: (לא) כאשר צוה משה עבד יקוק את בני ישראל כפתוב בספר תורת משה מזבח אבנים שלמות אשר לא הניף עליהן ברזל ויעלו עליו עולת יקוק ויזבחו שלמים:

Rabbi Joshua Berman, The Temple, p.123

The *olah* "symbolizes our willingness to devote our entire existence to the service of God."

רש"י הירש ויקרא פרק ז

... בפרשת תודה ושלמים... שהרי המניע להבאת הקרבנות האלה הוא התחושה בתלות גורלנו בה; ואילו נושאם הוא קידוש השמחה בגורלנו.

(3) גלגל:

יהושע פרק ד –

(כ) ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל:

דברים פרק כז

(ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיד: (ג) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל הארץ... (ח) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב: ס

רש"י הירש דברים פרשת כי תבוא פרק כז פסוק ב

... מיד בבואכם לעבור את הירדן תעסקו בהקמת האבנים לצורך התורה ונמצא שתתחילו בהקמתן עוד לפני השלמת המעבר, שכן רק בזכות הקמת האבנים האלה תוכלו לעבור את הירדן ולבוא אל הארץ המובטחת. רק הודות לתורה תינתן לכם הארץ, רק למען התורה, קיומה ושמירתה תזכו לרשת את הארץ. ...

רש"י מסכת סוטה דף לה עמוד ב

... הלא לא נצטוו לכותבה בשבעים לשון אלא לבא וללמדה כל הרוצה ...

ישעיהו פרק מב

(ו) אני יקוק קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצרך ואתננך לברית עם לאור גוים:

רד"ק ישעיהו פרק מב פסוק ו

.. כמו שאמר והלכו גוים לאורך, והאור הוא התורה שתצא להם מציון, ...

• שתים עשרה אבנים – שתים עשרה שבטים – ה' – ארץ – תורה

• סיד? סיד!

ידיעות אחרונות (06/אוק/28)

...אמר פרופ' צ'חנובר: "קיימת הידרדרות השכלתית בכל הרמות. אפילו אצל בעלי תארים אקדמיים אני מוצא לשון עילגת, היעדר עומק תרבותי, בורות בהיסטוריה כללית ובתולדות עם ישראל. אנחנו זקוקים למוסדות השכלה גבוהה שבראשם מנהיגות סוללת דרך, והמנהיגות הזאת נעלמה. איפה הם אישי הרוח הדגולים מן העבר? **אני רואה קשר הדוק בין שקיעת הרוח הישראלית לבין שקיעת המדינה.** בלי מדעי הרוח ומדעי יהדות מפותחים, לא יתקיים מדע איכותי כלשהו במדינת ישראל. לא פיזיקה, לא כימיה, לא מתמטיקה ולא רפואה.

"זה שמדינת ישראל לא הפכה למרכז הגדול העולמי לחשיבה ולהיסטוריה יהודית, זו פשיטת הרגל התרבותית הגדולה שלנו. אם אין לנו פה, באוניברסיטה העברית בירושלים, את המרכז המוביל העולמי לחקר ההיסטוריה היהדות, זו הוכחה לכך שפשטנו רגל. מה שאנחנו רואים באוניברסיטאות הוא סימפטום של מחלה כבדה ומקיפה הרבה יותר, הייתי קורא לה אפילו מחלה ממאירה: **דלדול הרוח.** זהו סרטן שפשה בחברה הישראלית, בכל איברי גופה."

גם מן הצמרת השלטונית של ישראל לא חסרו השניים את שבטם. "הם עלובים", הסכימו. פירט פרופ' אהרון צ'חנובר: "זה ממש עלוב שאין שם אף אחד שמשרה איזשהו שאר-רוח. אין אף אחד שאתה רוצה לדבר איתו, שאתה רוצה לשמוע את רעיונותיו. למען האמת, אנשי האליטה השלטונית בכלל לא משמיעים רעיונות. הם חסרי כיוון, חסרי שיח, אין להם אפילו אג'נדה. הם משתמשים בכל מיני פעלים בשפה העברית - התכנסות, התפרקות - שהם חסרי פשר ומובן. ריקים מתוכן. ובמרכזה ניצבת לה בועת סבון שקרויה מפלגת קדימה" ...

שאלתי האם אנחנו נתונים בסכנה קיומית. פרופ' צ'חנובר: אני מאוד-מאוד פסימי. אני חרד לעצם קיומה של מדינת ישראל. **הכל נראה פה חסר ערכים**, זמני, מין טלאי על טלאי. טיח דק שיתפורר בכל רוח. אם לא נשתנה, לא נתקיים. **אני אומר את זה בלשון מאוד ברורה. אם לא נשתנה, לא נתקיים.** אנחנו נימחק מהמקום הזה". פרופ' אומן: "גם אני מאוד פסימי ומיואש. חסר לנו עכשיו הרצון להתקיים, חסרה הסבלנות להתקיים. חסרה הציונות ב-צ' גדולה. הפכנו לפוסט-ציונים, לאויב מספר אחד של עצמנו; כן, אני לא שוכח שזה הכל בגללנו. רק בגללנו. העם שלי פשוט השתגע."

Haaretz, October 18, 2006

Professor Robert (Yisrael) Aumann, the Israeli-American scholar who won the Nobel Prize for economics 2005: "If we don't understand why we are here, and that we are not America or just a place in which to live, we will not survive," he said in a speech at the College of Judea and Samaria in Ariel on Sunday. "The desire to live like all the nations will sustain us maybe another 50 years, if we are still here."